

Nina Joachimiak*

**PRZEMIANY STRUKTURY AGRARNEJ
W CENTRALNYCH GMINACH BOP
W LATACH 1970-1982**

O ewolucji struktury agrarnej decydują dwa zjawiska:

- ruch gospodarstw, a więc powstawanie nowych i likwidowanie się niektórych, gospodarstw już istniejących,
- zmiany obszarowe wynikające ze zmniejszania się lub zwiększania gospodarstw.

Koncentracja procesu wypadania czy też tworzenia się nowych gospodarstw w określonych grupach obszarowych prowadzi do istotnych zmian w strukturze agrarnej. Podobnie ważnym i aktywnym czynnikiem są zmiany obszarowe będące rezultatem dopasowywania zasobów ziemi do pozostałych czynników produkcji w celu ich lepszego wykorzystania.

Charakterystyczną cechą zmian jakie zaszły w strukturze agrarnej BOP w latach 1970-1982 jest stopniowe zmniejszanie się powierzchni zajętej przez gospodarstwa chłopskie. Transfer ziemi z sektora indywidualnego do rolniczych jednostek gospodarki uspołecznionej odbywał się poprzez Państwowy Fundusz Ziemi, będący głównym ogniwem w międzysektorowym obrocie ziemią. Zasadnicze znaczenie w sprawie obrotu gruntami PFZ miała ustawa emerytalna z 1974 r. (znowelizowana w 1978 r.), na mocy której, każdy rolnik nie posiadający następcy mógł przekazać państwu ziemię w zamian za rentę lub spłaty pieniężne. Tą drogą w centralnych gminach BOP w latach 1974-1982 przeszło w ręce państwa 4991 ha ziemi chłopskiej. Ogólne zasoby PFZ w badanym okresie wynosiły 6041 ha, z czego przekazano na trwałe zagospodarowanie jednostkom gospodarki uspołecznionej 3711 ha, zaś gospodarstwom indywidualnym 1405 ha. W wyniku

* Asystent w Zakładzie Gospodarki Przestrzennej.

obrotu gruntami PFZ z gospodarki nie uspołecznionej ubyło 3586 ha, w tym 868,3 ha w gm. Bełchatów, 1357,5 ha w gm. Kamieńsk, 559,0 ha w gm. Kleszczów i 800,2 ha w gm. Kluki (tab. 1). Proces wypadania zie-

T a b e l a 1

Obrót gruntami PFZ w centralnych gminach BOP
w latach 1974-1982

Wyszczególnienie	BOP	Bełcha- tów	Kamieńsk	Kleszczów	Kluki
Przybyło grun- tów:	6040,76	1781,71	2141,35	876,36	1241,34
- z gospodarstw chłopskich	4990,82	1371,59	1604,06	826,89	1188,28
- z jednostek gospodarki uspołecznio- nej	1049,94	410,12	537,29	49,47	53,06
Rozdysponowano na trwałe za- gospodarowa- nie:	5116,13	1446,03	1939,37	809,54	1001,80
- rolnikom in- dywidualnym	1405,13	503,29	246,55	267,22	388,07
- jednostkom gospodarki uspołecz- nionej	3711,00	942,74	1692,82	542,32	613,73
Ubyło z gos- podarki chłopskiej	3585,69	868,30	1357,51	559,67	800,21

Ź r ó d ł o: obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Gmi-
ny w Bełchatowie, Kamieńsku, Kleszczowie i Klukach.

mi był regionalnie zróżnicowany. Pogłębiał się on w rejonach typowo rolniczych o przewadze gospodarstw ze średnich grup obszarowych, natomiast jest zdecydowanie mniejszy w obszarach rozdrobnionego rolnictwa o przewadze gospodarstw dwuzawodowych. Wyjątek stanowi gmina Kamieńsk, w której mimo znacznego udziału gospodarstw chłopsko-robotniczych, wypadanie ziemi z gospodarki indywidualnej było szczególnie duże.

Jeżeli za podstawę przyjmiemy ilość ziemi przekazanej do PFZ

w latach 1974-1982 w % ogólnej powierzchni wsi, to na badanym terenie można wyróżnić:

- obszary o słabym wypadaniu ziemi z gospodarki indywidualnej (do 5%) obejmujące m. Bełchatów i wsie położone w jego najbliższym sąsiedztwie oraz pas ciągnący się od wsi Pytowice i Koźniewice (gm. Kamieńsk) po wieś Zarzecze i Kaszewice (gm. Kluki),
- obszary o średnim wypadaniu (5-25%), przylegające do wspomnianych wyżej od strony zachodniej (gm. Kluki) i południowej (gm. Kleszczów),
- obszary o dużym wypadaniu (ponad 25%) położone we wschodniej części gm. Bełchatów i gm. Kamieńsk.

Z ogólnej liczby 1117 gospodarstw przejętych w latach 1974-1982 przez PFZ w BOP ponad 60% nie przekraczało 5 ha. Szczególnie duży udział gospodarstw małych wśród przekazanych państwu występował w gminach Kamieńsk (76,2%) oraz Bełchatów (65%) (tab. 2).

T a b e l a 2

Gospodarstwa przejęte przez PFZ w centralnych gminach BOP
w latach 1974-1982

Jednostka terytorialna		Ogółem	W grupach obszarowych o powierzchni ogólnej w ha				
			0,5- -1,99	2,0- -4,99	5,0- -6,99	7,0- -9,99	ponad 10
BOP	n	1117	338	407	171	145	56
	%	100,0	30,3	36,4	15,3	13,0	5,0
Bełchatów	n	297	85	108	52	39	13
	%	100,0	28,6	36,4	17,5	13,1	4,4
Kamieńsk	n	458	193	156	49	46	14
	%	100,0	42,1	34,1	10,7	10,0	3,1
Kleszczów	n	158	23	69	25	32	9
	%	100,0	14,6	43,7	15,8	20,2	5,7
Kluki	n	204,0	37	74	45	28	20
	%	100,0	18,1	36,3	22,1	13,7	9,8

n - liczba bezwzględna

Źródło: jak w tab. 1.

Wypadanie z rolnictwa indywidualnego gospodarstw małych jest z punktu widzenia struktury agrarnej zjawiskiem korzystnym. Są to bowiem z reguły gospodarstwa słabe ekonomicznie o tradycyjnej formie gospodarowania.

Po wydaniu ustawy z 1978 r. umożliwiającej rolnikom indywidualnym zakup ziemi z zasobów PFZ, do sektora nie uspołecznionego przekazano w wyniku transakcji kupna-sprzedaży 583 działki rolnicze, z których 91,8% nie osiągało wielkości 5 ha (tab 3). Działki te przeznaczano na powiększenie gospodarstw już istniejących. Wśród

T a b e l a 3

Gospodarstwa zakupione przez rolników indywidualnych
z zasobów PFZ w centralnych gminach BOP
w latach 1974-1982

Jednostka terytorialna		Razem	W grupach obszarowych o powierzchni ogólnej w ha				
			do 1,99	2,0-4,99	5,0-6,99	7,0-7,99	ponad 10
Ogółem							
BOP	n	583	359	176	32	10	6
	%	100,0	61,6	30,2	5,5	1,7	1,0
Bełchatów	n	126	57	45	19	3	2
	%	100,0	45,2	35,7	15,1	2,4	1,6
Kamieńsk	n	90	50	33	5	1	1
	%	100,0	55,5	36,7	5,6	1,1	1,1
Kleszczów	n	157	102	47	3	5	-
	%	100,0	65,0	29,9	1,9	3,2	-
Kluki	n	210	150	51	5	1	3
	%	100,0	71,4	24,3	2,4	0,5	1,4
w tym na założenie nowych gospodarstw							
BOP	n	95	5	44	30	10	6
	%	100,0	5,2	46,3	31,7	10,5	6,3
Bełchatów	n	36	3	11	17	3	2
	%	100,0	8,3	30,6	47,2	8,3	5,6
Kamieńsk	n	16	-	9	5	1	1
	%	100,0	-	56,3	31,3	6,2	6,2
Kleszczów	n	14	-	6	3	5	-
	%	100,0	-	42,9	21,4	35,7	-
Kluki	n	29	2	18	5	1	3
	%	100,0	6,9	62,2	17,2	3,4	10,3

Ź r ó d ł o: jak w tab. 1.

rolników ubiegających się o kupno działek z zasobów PFZ przeważali właściciele gospodarstw średnich i dużych, natomiast gospodarstwa drobne (do 2 ha) nie były zainteresowane dokupem ziemi. Z ogólnej liczby sprzedanych działek 95 było przeznaczone na założenie nowych gospodarstw, w tym 49 o powierzchni 0,5-4,99 ha i 46 o powierzchni ponad 5 ha. Najwięcej nowych gospodarstw powstałych na gruntach PFZ posiadały gminy Bełchatów (36) i Kluki (29).

W obrocie indywidualnym liczba transakcji kupna-sprzedaży działek rolniczych była znacznie mniejsza i wynosiła zaledwie 272, z czego ponad 90% dotyczyło jedynie dokupu ziemi. Wśród zmniejszających obszar przeważały gospodarstwa o powierzchni 2-7 ha (85,6%) natomiast wśród zwiększających obszar gospodarstwa z grupy 5-10 ha (83%) (tab. 4). Z przeprowadzonych badań wynika, że gospodarstwa zmniejszające obszar zdążają głównie do grupy 2 ha, natomiast zwiększające obszar starają się osiągnąć wielkość ponad 10 ha. W ten sposób zostaje wyeliminowana jako docelowa grupa 2-7 ha, gdyż jest ona zbyt duża na działkę przydomową a zbyt mała na gospodarstwo rolne. Zdaniem A. S z e m b e r g (1980) jest znacznie korzystniej, gdy dokupem ziemi zainteresowane są gospodarstwa duże, ponieważ są lepiej przygotowane do jej zagospodarowania. Gdy obszar powiększa gospodarstwo małe, zwykle musi się to łączyć z większymi inwestycjami i zmianą profilu produkcji, co jest znacznie trudniejsze.

Efektem ruchu gospodarstw jaki występował w BOP w latach 1970-1982 są zmiany liczby indywidualnych gospodarstw rolnych. Na przeważającej części badanego obszaru (84 wsie) nastąpił spadek ich liczby, przy czym najsilniejszy (o ponad 60%) zanotowano we wsiach Ruszczyń (gm. Kamieńsk), Czyżów (gm. Kleszczów) oraz Kalisko (gm. Bełchatów). W pozostałych wsiach spadek liczby gospodarstw na ogół nie przekraczał 40% i najmniejszy był we wsiach położonych w gm. Bełchatów (do 20%), największy natomiast w gm. Kamieńsk (20-60%). Wzrost liczby gospodarstw zanotowano jedynie w 6 wsiach: Adamów, Ławy, Kalduny, Korczew - gm. Bełchatów oraz Nowy Janów, Żar - gm. Kluki (tab. 5).

Spadek liczby gospodarstw i równoległe występujący proces odpływu ziemi rolniczej z gospodarki indywidualnej wpłynęły na zmiany średniej wielkości gospodarstwa chłopskiego w latach 1970-1982. Zmniejszenie przeciętnego obszaru indywidualnego gospodarstwa rolnego wystąpiło w 50% wsi i objęło zarówno wsie o charakterze ty-

T a b e l a 4

Gospodarstwa biorące udział w prywatnym obrocie ziemią
(w ramach sektora indywidualnego)
w centralnych gminach BOP
w latach 1970-1982

Jednostka terytorialna		Liczba transakcji	Gospodarstwa o powierzchni ogólnej w ha				
			do 1,99	2,0-4,99	5,0-6,99	7,0-9,99	ponad 10
sprzedaż							
BOP	n	272	24	104	129	10	5
	%	100,0	8,8	38,3	47,4	3,7	1,8
Bełchatów	n	112	9	36	58	6	3
	%	100,0	8,0	32,1	51,8	5,4	2,7
Kamieńsk	n	81	15	41	25	-	-
	%	100,0	18,5	50,6	30,9	-	-
Kleszczów	n	37	-	15	18	3	1
	%	100,0	-	40,6	48,6	8,1	2,7
Kluki	n	42	-	12	28	1	1
	%	100,0	-	28,6	66,6	2,4	2,4
kupno							
BOP	n	272	4	34	114	95	25
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bełchatów	n	112	3	17	40	39	13
	%	100,0	2,7	15,2	35,7	34,8	11,6
Kamieńsk	n	81	-	8	34	30	9
	%	100,0	-	9,9	42,0	37,0	11,1
Kleszczów	n	37	-	6	19	9	3
	%	100,0	-	16,2	51,4	24,3	8,1
Kluki	n	42	1	3	21	17	-
	%	100,0	2,4	7,1	50,0	40,5	-

Ź r ó d ł o: Państwowe Biuro Notarialne w Piotrkowie Trybunalskim.

powo rolniczym (gm. Kleszczów, Kluki) jak i wsie o znacznym udziale gospodarstw dwuzawodowych (gm. Bełchatów). Zmiany te na ogół nie przekraczały 20%, a wyjątek stanowiły wsie Huta Porajska, Ruszczyn (gm. Kamieńsk), Rogowiec, Wolica, Wola Grzymalina (gm. Kleszczów) Kuźnica Kaszewska, Żar (gm. Kluki), w których osiągały wartość około 40% (tab. 5).

O poprawie struktury agrarnej można mówić w przypadku wsi położonych w południowej części gmin Kamieński i Kleszczów, północnej części gm. Kluki oraz północnej i zachodniej części gm. Bełchatów. Tak więc obszary o pogarszającej się strukturze obszarowej występują w środkowej części analizowanych gmin, w bezpośrednim sąsiedztwie Kombinatu Paliwowo-Energetycznego i obejmują pas ciągnący się od wsi Danielów (gm. Kamieński) przez gm. Kleszczów po wsie położone w południowej części gm. Kluki. Na północ i południe od wymienionego pasa wsi zarysowuje się poprawa struktury obszarowej. Można więc zaryzykować twierdzenie, że występujące zmiany zmierzają w kierunku utworzenia strefy żywicielskiej dla powstającego ośrodka przemysłowego.

Z punktu widzenia kształtowania struktury obszarowej obok zmian ogólnej liczby gospodarstw i ich przeciętnej wielkości również ważne są zmiany zachodzące w poszczególnych grupach obszarowych.

Przyjmując kryteria zastosowane przez GUS można wyróżnić:

1. gospodarstwa drobne od 0,5 do 1,99 ha,
2. gospodarstwa małe od 2 do 4,99 ha,
3. gospodarstwa średnie od 5 do 9,99 ha,
4. gospodarstwa duże od 10 do 19,99 ha,
5. gospodarstwa większe ponad 20 ha.

1

Zmiany zachodzące w latach 1979-1982 w tej grupie obszarowej objęły 77 wsi, w tym w 34 wsiach wystąpił spadek zaś w 43 wzrost liczby gospodarstw. W 7 wsiach nie zanotowano żadnych zmian w stosunku do roku 1970, a w 9 brak gospodarstw badanej grupy. Zdecydowane zmniejszenie liczby gospodarstw drobnych wystąpiło w gm. Kamieński oraz w peryferycznych wsiach gm. Kluki. W środkowej części omawianych gmin oraz we wsiach okalających m. Bełchatów nastąpił wyraźny wzrost liczby tych gospodarstw, przy czym był on szybszy na terenach rolniczych a wolniejszy tam, gdzie zarobkowanie poza rolnictwem było już wcześniej rozpowszechnione (tab. 5). W badanym okresie zaszyły w obrębie grupy gospodarstw do 2 ha nie tylko zmiany ilościowe, lecz również zmiany średniej wielkości tych gospodarstw oraz zmiany strukturalne. W ponad 60% wsi udział gospodarstw drobnych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wzrósł,

Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw

Jednostka terytorialna	Rok	n %	Liczba gospodarstw ogółem	Powierzchnia gospodarstw w ha	Liczba i	
					0,5-1,99	
					liczba	powierzchnia
1	2	3	4	5	6	7
BOP	1970	n %	6953 100	39566,85 100	1222 17,6	1606,78 4,1
	1982	n %	5756 100	32266,35 100	1173 20,4	1462,92 4,5
M. BEŁCHATÓW	1970	n %	884 100	2374,90 100	427 48,4	532,40 22,4
	1982	n %	932 100	2086,71 100	447 53,8	517,26 24,8
Gm. BEŁCHATÓW	1970	n %	2211 100	13686,63 100	205 9,3	279,30 2,1
	1982	n %	1978 100	11940,07 100	269 13,6	348,89 2,9
1. Adamów, Apolinów, Anastazów	1970	n %	53 100	373,36 100	5 9,4	6,25 1,7
	1982	n %	58 100	398,80 100	6 10,3	9,23 2,3
2. Augustynów	1970	n %	65 100	517,00 100	4 6,2	5,56 1,1
	1982	n %	57 100	525,14 100	3 5,3	3,77 0,7
3. Bukowa	1970	n %	54 100	514,40 100	- -	- -
	1982	n %	50 100	400,03 100	5 10,0	6,43 1,6
4. Dobiecin Kol., Dobiecin Zwi- rzychów	1970	n %	84 100	420,5 100	8 9,5	11,10 2,5
	1982	n %	78 100	402,71 100	6 7,7	7,50 1,9
5. Dobrzelów	1970	n %	57 100	260,04 100	6 10,5	6,66 2,6
	1982	n %	61 100	233,80 100	16 26,2	19,10 8,2
6. Domiechowice	1970	n %	74 100	326,22 100	18 24,3	23,04 7,1

rolnych w centralnych gminach BOP

powierzchnia gospodarstw według grup obszarowych								Współ- czynnik koncen- tracji terytor- jalnej
2,0-4,99		5,0-6,99		7,0-9,99		ponad 10		
licz- ba	powierz- chnia	licz- ba	powierz- chnia	licz- ba	powierz- chnia	licz- ba	powierz- chnia	
8	9	10	11	12	13	14	15	16
2358	8044,28	1309	7855,78	1176	9893,98	888	12186,03	-
33,9	20,3	18,8	19,8	16,9	25,0	12,8	30,8	0,359
1911	6561,67	915	5395,77	974	8048,45	783	10797,54	-
33,2	20,3	15,9	16,7	16,9	25,0	13,6	33,5	0,379
339	935,3	72	439,76	34	296,08	12	171,36	-
38,3	39,4	8,1	18,5	3,8	12,5	1,4	7,2	0,153
284	851,77	65	385,94	27	208,14	9	123,60	-
34,1	40,8	7,8	18,5	3,2	10,0	1,1	5,9	0,189
787	2838,88	480	2931,54	468	3934,56	271	3702,35	-
35,6	20,7	21,7	21,4	21,2	28,07	12,2	27,1	0,314
681	2426,52	360	2136,52	393	3252,96	276	3775,18	-
34,4	20,3	18,2	17,9	19,9	27,2	13,9	31,7	0,337
14	50,12	13	75,01	8	66,84	13	175,14	-
26,4	13,4	24,5	20,1	15,1	17,9	24,6	46,9	0,321
16	51,44	9	50,74	16	140,58	11	146,81	-
27,6	13,0	15,5	12,7	27,6	35,2	19,0	36,8	0,320
11	38,28	19	112,70	17	141,78	14	218,68	-
16,9	7,4	29,2	21,8	26,2	27,4	21,5	42,3	0,300
8	23,84	12	73,17	16	129,91	18	294,45	-
14,0	4,5	21,0	13,9	28,1	24,7	31,6	56,2	0,302
5	18,35	15	94,45	15	131,25	19	270,35	-
9,2	3,6	27,8	18,4	27,8	25,5	35,2	52,5	0,213
9	32,41	9	56,12	12	96,96	15	208,16	-
18,0	8,1	18,0	14,0	24,0	24,2	30,0	52,1	0,302
41	140,30	17	97,00	13	108,80	5	63,30	-
48,8	33,4	20,2	23,1	15,5	25,9	6,0	15,1	0,300
42	146,58	13	77,10	11	96,45	6	75,08	-
53,8	36,4	16,7	19,1	14,1	24,0	7,7	18,6	0,279
33	128,7	14	84,14	3	27,09	1	13,45	-
57,9	49,5	24,6	32,3	5,3	10,4	1,8	5,2	0,215
30	112,90	11	64,20	3	24,15	1	13,45	-
49,2	48,3	18,0	27,4	5,0	10,3	1,6	5,8	0,203
31	102,09	7	41,51	15	124,45	3	35,13	-
41,9	31,3	9,5	12,7	20,3	38,1	4,0	10,8	0,347

1	2	3	4	5	6	7
7. Helenów, Kanada	1982	n	55	274,89	10	12,41
		%	100	100	18,2	4,5
	1970	n	44	249,32	4	5,40
		%	100	100	9,1	2,2
8. Huta	1982	n	41	241,32	3	4,13
		%	100	100	7,3	1,7
	1970	n	49	323,49	6	8,40
		%	100	100	12,2	2,6
9. Janina, Michałów	1982	n	46	291,02	5	7,36
		%	100	100	10,9	2,5
	1970	n	17	121,94	3	4,59
		%	100	100	17,6	3,8
10. Janów	1982	n	12	84,40	1	1,09
		%	100	100	8,3	1,3
	1970	n	43	377,05	1	1,56
		%	100	100	2,3	0,4
11. Józefów, Miko- szyce	1982	n	30	268,71	2	2,14
		%	100	100	6,7	0,8
	1970	n	27	257,02	3	5,74
		%	100	100	11,1	2,22
12. Kalisko	1982	n	19	218,44	-	-
		%	100	100	-	-
	1970	n	52	421,09	-	-
		%	100	100	-	-
13. Kałduny	1982	n	11	92,66	2	2,24
		%	100	100	18,2	2,4
	1970	n	47	255,82	4	3,54
		%	100	100	8,5	1,4
14. Kielichinów	1982	n	28	189,0	2	1,95
		%	100	100	7,1	1,0
	1970	n	51	269,39	4	5,96
		%	100	100	7,8	2,2
15. Korczew	1982	n	40	268,71	3	4,32
		%	100	100	7,5	1,6
	1970	n	38	178,27	6	7,20
		%	100	100	15,8	4,0
16. Księży Młyn	1982	n	41	225,48	1	1,94
		%	100	100	2,4	0,9
	1970	n	42	165,01	15	23,10
		%	100	100	35,7	14,0
	1982	n	32	143,72	7	10,31
		%	100	100	21,9	7,2

8	9	10	11	12	13	14	15	16
24	81,47	9	53,04	7	57,81	5	70,16	-
43,6	29,6	16,4	19,3	12,7	21,0	9,1	25,6	0,359
18	58,04	10	60,60	6	47,48	6	77,80	-
41,0	23,3	22,7	24,3	13,6	19,0	13,6	31,2	0,330
16	50,41	9	53,33	7	56,93	6	76,52	-
39,0	20,9	22,0	22,1	17,1	23,6	14,6	31,7	0,317
12	44,26	9	54,43	16	137,08	6	79,32	-
24,5	13,7	18,4	16,8	32,7	42,4	12,2	24,5	0,264
14	53,70	12	74,44	8	63,90	7	91,62	-
30,4	18,4	26,1	25,6	17,4	22,0	15,2	31,5	0,294
2	6,62	6	38,82	1	8,31	5	63,6	-
11,8	5,4	35,3	31,8	5,9	6,8	29,4	52,2	0,314
1	3,96	5	30,33	2	16,44	3	32,58	-
8,3	4,7	41,7	35,9	16,7	19,5	25,0	38,6	0,217
8	28,72	8	45,6	11	90,32	15	210,85	-
18,6	7,6	18,6	12,1	25,6	24,0	34,9	55,9	0,265
4	15,53	4	24,90	12	102,98	8	123,16	-
13,3	5,8	13,3	9,3	40,0	38,3	26,7	45,8	0,267
3	11,40	3	19,61	9	23,56	9	146,71	-
11,1	4,4	11,1	7,7	33,3	28,6	33,3	57,1	0,310
5	19,44	3	17,82	3	22,28	8	158,90	-
26,3	8,9	15,8	8,2	15,8	10,2	42,1	72,7	0,329
12	39,0	12	70,08	13	122,46	15	189,55	-
23,1	9,3	23,1	16,6	25,0	29,1	28,8	45,0	0,249
1	2,47	1	5,17	2	17,45	5	65,33	-
9,1	2,7	9,1	5,6	18,2	18,8	45,4	70,5	0,313
20	79,60	10	60,5	11	89,74	2	22,44	-
42,5	31,1	21,3	23,6	23,4	35,1	4,3	8,8	0,239
8	32,41	7	41,42	7	59,38	4	53,84	-
28,6	17,1	25,0	22,0	25,0	31,4	14,3	28,5	0,274
19	60,32	15	83,80	9	70,35	4	48,96	-
37,3	22,4	29,4	31,1	17,6	26,1	7,9	18,2	0,277
15	54,14	4	24,05	12	104,98	6	80,23	-
37,5	20,1	10,0	9,3	30,0	39,1	15,0	29,9	0,384
17	65,94	8	45,76	6	46,08	1	13,29	-
44,7	37,0	21,1	25,7	15,8	25,8	2,6	7,5	0,263
16	55,19	15	81,71	7	54,72	2	21,92	-
39,0	24,5	36,6	40,7	17,1	24,3	4,9	9,6	0,193
17	56,14	5	30,60	3	23,05	2	32,12	-
40,5	34,0	11,9	18,5	7,1	14,0	4,8	19,5	0,371
17	61,17	3	17,51	3	25,26	2	29,47	-
53,1	42,6	9,4	12,2	9,4	17,6	6,2	20,4	0,332

1	2	3	4	5	6	7
17. Kurnos I	1970	n %	56 100	174,59 100	10 17,9	11,50 6,6
	1982	n %	52 100	181,98 100	16 30,8	19,24 10,6
18. Kurnos II	1970	n %	90 100	434,16 100	14 15,5	20,10 4,6
	1982	n %	84 100	383,19 100	14 16,7	19,03 5,0
19. Ludwików	1970	n %	91 100	279,00 100	25 27,5	29,75 10,6
	1982	n %	83 100	247,84 100	38 45,8	48,32 19,5
20. Ławy	1970	n %	41 100	290,87 100	2 5,0	2,94 1,0
	1982	n %	44 100	251,48 100	5 11,4	8,16 3,2
21. Łekawa	1970	n %	127 100	951,8 100	6 4,7	6,96 0,7
	1982	n %	115 100	904,52 100	16 13,9	17,85 2,0
22. Mazury	1970	n %	51 100	253,42 100	4 7,8	5,84 2,3
	1982	n %	45 100	224,12 100	4 9,0	4,38 2,0
23. Mokracz	1970	n %	17 100	100,00 100	1 5,9	1,45 1,4
	1982	n %	16 100	128,79 100	1 6,3	1,10 0,8
24. Myszaki	1970	n %	36 100	308,17 100	- -	- -
	1982	n %	30 100	230,50 100	4 13,3	2,65 1,1
25. Niedyszyna	1970	n %	78 100	418,27 100	3 3,8	4,11 1,0
	1982	n %	71 100	346,08 100	6 8,4	6,24 1,4
26. Oleśnik	1970	n %	72 100	438,31 100	8 11,1	11,12 2,5
	1982	n %	61 100	322,58 100	12 19,7	13,75 4,2
27. Podwody, Podwody Kol.	1970	n %	83 100	547,16 100	5 6,0	8,8 1,6

8	9	10	11	12	13	14	15	16
40 71,4	129,40 74,1	5 8,9	25,45 14,6	1 1,8	8,24 4,7	- -	- -	- 0,173
22 42,3	67,72 37,2	10 19,3	59,10 32,5	2 3,8	14,71 8,1	2 3,8	21,21 11,6	- 0,337
41 45,6	152,93 35,2	18 20,0	101,0 23,3	12 13,3	98,88 22,8	5 5,6	61,25 14,1	- 0,282
39 46,4	121,55 31,7	15 17,9	93,05 24,3	11 13,1	93,81 24,5	5 5,9	55,75 14,5	- 0,322
54 59,3	173,17 62,1	9 9,9	54,18 19,4	3 3,3	21,90 7,9	- -	- -	- 0,250
30 36,2	102,79 41,5	10 12,0	52,47 21,2	4 4,8	31,62 12,8	1 1,2	12,69 5,1	- 0,154
9 21,9	31,77 14,4	13 31,7	76,13 26,2	9 21,9	75,6 26,0	8 19,5	94,34 32,4	- 0,217
19 43,2	77,92 31,0	9 20,4	50,56 20,1	6 13,6	51,49 20,5	5 11,4	63,35 25,2	- 0,279
32 25,2	125,2 13,2	26 20,5	161,46 17,0	33 26,0	279,08 29,3	30 23,6	379,10 39,8	- 0,256
23 20,0	76,74 8,5	16 13,9	96,56 10,7	30 26,1	249,96 27,6	31 26,1	463,41 51,2	- 0,357
27 53,0	100,62 39,7	7 13,7	40,04 15,8	12 23,5	96,88 38,2	1 2,0	10,04 4,0	- 0,226
24 53,3	91,83 40,8	9 20,0	53,83 24,0	6 13,3	49,18 21,9	2 4,4	25,26 11,5	- 0,250
4 23,5	15,60 15,6	8 47,1	47,38 47,4	3 17,6	24,39 24,4	1 5,9	11,18 11,12	- 0,191
1 6,3	3,75 2,9	4 25,0	24,17 18,8	8 50,0	62,86 48,8	2 12,4	36,91 28,7	- 0,250
6 16,7	21,72 7,0	8 22,2	49,50 16,1	13 36,1	111,80 36,3	9 25,0	125,15 40,6	- 0,225
9 30,0	31,87 13,9	2 6,7	12,32 5,3	7 23,3	60,05 26,1	8 26,7	123,51 53,6	- 0,380
38 48,7	141,74 33,9	21 26,9	125,54 30,0	12 15,4	97,80 23,4	4 5,1	49,08 11,7	- 0,246
25 35,2	96,27 22,1	13 18,3	75,18 17,2	20 28,2	161,84 37,1	7 9,9	96,55 22,2	- 0,283
23 31,9	83,26 19,0	10 14,0	60,8 13,9	23 31,9	187,45 42,8	8 11,1	95,68 21,8	- 0,281
23 37,8	84,76 26,3	9 14,7	55,09 17,1	9 14,7	24,36 23,1	8 13,1	94,62 29,3	- 0,348
24 28,9	78,48 14,3	27 32,5	171,80 31,4	16 19,3	129,12 23,6	11 13,3	158,96 29,1	- 0,222

1	2	3	4	5	6	7
28. Poręby Grocholskie	1982	n	79	510,63	6	7,52
		%	100	100	7,6	1,5
29. Postękalice	1970	n	39	140,20	5	5,8
		%	100	100	12,8	4,1
30. Postękalice Kolonia	1982	n	34	111,73	11	14,12
		%	100	100	32,4	12,6
31. Rząsawa	1970	n	58	371,00	-	-
		%	100	100	-	-
32. Wielopole	1982	n	43	339,28	1	1,69
		%	100	100	2,3	0,5
33. Wola Kruszyńska	1970	n	48	281,70	2	2,80
		%	100	100	4,2	1,0
34. Wola Mikorska	1982	n	46	243,0	7	9,67
		%	100	100	15,2	4,00
35. Wólka Łękańska	1970	n	31	229,29	-	-
		%	100	100	-	-
36. Zawady	1982	n	27	165,64	2	2,12
		%	100	100	7,4	1,3
37. Zawadów	1970	n	50	315,30	4	5,42
		%	100	100	8,0	1,7
	1982	n	40	293,20	3	3,97
		%	100	100	7,5	1,4
	1970	n	39	258,00	3	3,89
		%	100	100	7,7	1,5
	1982	n	35	272,88	2	2,12
		%	100	100	5,7	0,8
	1970	n	86	506,36	6	11,94
		%	100	100	7,0	2,3
	1982	n	80	423,91	7	12,22
		%	100	100	8,8	2,9
	1970	n	62	460,19	2	2,80
		%	100	100	3,2	0,6
	1982	n	51	380,57	3	3,29
		%	100	100	5,9	0,9
	1970	n	41	231,42	2	2,96
		%	100	100	4,9	1,3
	1982	n	55	264,45	14	17,7
		%	100	100	25,5	6,7
	1970	n	71	590,00	1	1,56
		%	100	100	1,4	0,3
	1982	n	61	407,61	7	8,3
		%	100	100	11,5	0,2

8	9	10	11	12	13	14	15	16
29	102,40	16	98,92	15	125,71	13	176,08	-
36,7	20,0	20,3	19,4	19,0	24,6	16,4	34,5	0,314
26	91,81	4	20,84	1	7,91	1	13,84	-
71,8	65,5	10,2	14,9	2,6	5,6	2,6	9,9	0,213
17	56,62	3	17,65	3	23,34	-	-	-
50,0	50,7	8,8	15,8	8,8	20,9	-	-	0,425
20	68,80	14	79,34	16	127,46	8	95,4	-
34,5	18,5	24,1	21,4	27,6	34,4	13,8	25,7	0,240
5	16,07	11	70,97	18	147,14	8	103,41	-
11,6	4,7	25,6	20,9	41,9	43,4	18,6	30,5	0,264
20	76,0	13	78,83	10	87,0	3	37,07	-
41,6	27,0	27,1	28,0	20,8	30,9	6,3	13,1	0,236
16	62,02	13	76,66	7	38,84	3	35,81	-
34,8	25,5	28,3	31,5	15,2	24,2	6,5	14,8	0,278
8	30,24	9	53,91	8	65,76	6	79,38	-
25,8	13,2	29,0	23,5	25,8	28,7	19,4	34,6	0,237
9	33,45	8	43,08	3	26,81	5	60,18	-
33,4	20,2	29,6	26,0	11,1	16,2	18,5	36,3	0,292
7	25,76	20	114,2	15	123,6	4	46,32	-
14,0	8,2	40,0	36,2	30,0	39,2	8,0	14,7	0,218
5	19,43	11	64,06	15	123,54	6	82,20	-
12,5	6,6	27,5	21,8	37,5	42,1	15,0	28,1	0,234
12	43,24	10	58,73	8	67,78	6	84,36	-
30,8	16,8	25,6	22,7	20,5	26,3	15,4	32,7	0,306
6	21,49	11	64,43	9	75,94	7	108,90	-
17,1	7,9	31,4	23,6	25,8	27,8	20,0	39,9	0,296
29	109,91	25	139,25	20	166,6	6	78,66	-
33,7	21,7	29,1	27,5	23,2	33,0	7,0	15,5	0,245
36	133,68	17	89,11	13	104,14	7	84,76	-
45,0	31,5	21,2	21,0	16,2	24,6	8,8	20,0	0,261
19	69,63	12	79,52	15	129,3	14	178,94	-
30,6	15,1	19,4	17,3	24,2	28,1	22,6	38,9	0,263
13	46,51	5	31,81	19	161,82	11	137,14	-
25,5	12,2	9,8	8,4	37,2	42,5	21,6	36,0	0,229
16	47,04	8	47,52	13	110,24	2	23,66	-
39,0	20,4	19,5	20,5	31,7	47,6	4,9	10,2	0,273
19	58,10	3	16,5	13	103,32	6	68,83	-
34,5	22,0	5,5	6,2	23,6	39,1	10,0	26,0	0,379
5	19,25	17	95,37	35	289,48	13	184,34	-
7,1	3,3	23,9	16,2	49,3	49,0	18,3	31,2	0,195
18	64,31	11	68,19	13	100,71	12	174,28	-
29,5	13,8	18,0	16,7	21,3	24,7	19,6	42,7	0,198

Tabela 5 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7
38. Zawadów Kol.	1970	n	33	277,10	1	1,18
		%	100	100	3,0	0,4
	1982	n	30	262,91	-	-
		%	100	100	-	-
39. Zdzeszulice Dolne	1970	n	55	289,34	7	11,83
		%	100	100	12,7	4,1
	1982	n	51	242,04	11	15,44
		%	100	100	21,6	43,1
40. Zdzeszulice Górne	1970	n	95	511,06	6	8,40
		%	100	100	6,3	1,6
	1982	n	86	439,07	7	11,08
		%	100	100	8,1	2,5
Gm. KAMIENSK	1970	n	1499	6652,88	428	560,33
		%	100	100	28,5	8,4
	1982	n	1012	4463,80	292	371,33
		%	100	100	28,8	8,3
1. Barczkowice	1970	n	121	272,80	64	81,28
		%	100	100	52,9	29,8
	1982	n	88	213,66	47	57,31
		%	100	100	53,4	26,8
2. Danielów	1970	n	52	470,02	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	39	349,29	-	-
		%	100	100	-	-
3. Dąbrowa Aleksandrów	1970	n	46	396,00	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	33	294,34	2	2,49
		%	100	100	6,1	0,8
4. Gałkowice Nowe Podjezioro	1970	n	68	504,02	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	36	266,46	-	-
		%	100	100	-	-
5. Gałkowice Stare	1970	n	104	568,78	11	20,46
		%	100	100	10,5	3,6
	1982	n	61	472,38	2	2,45
		%	100	100	3,3	0,5
6. Gorzędów	1970	n	168	438,70	70	114,02
		%	100	100	41,7	26,0
	1982	n	143	408,25	53	72,16
		%	100	100	37,1	17,7

8	9	10	11	12	13	14	15	16
4	13,4	6	37,20	11	86,68	11	139,0	-
12,1	4,7	18,2	13,4	33,3	31,3	33,3	50,2	0,244
6	18,02	5	30,63	9	71,55	10	142,71	-
20,0	6,8	16,7	11,7	30,0	27,2	33,3	54,3	0,364
25	100,0	9	52,29	11	92,4	3	32,82	-
45,4	34,6	16,4	18,7	20,0	31,9	5,5	11,3	0,249
22	83,29	9	53,60	7	62,20	2	27,51	-
34,4	34,4	17,6	22,1	13,7	25,7	4,0	11,4	0,317
42	152,42	25	146,75	17	140,59	5	62,90	-
44,2	29,8	26,3	28,7	17,9	27,6	5,3	12,3	0,245
44	159,20	14	82,54	18	147,82	3	38,43	-
51,2	36,3	16,3	18,8	20,9	33,6	3,5	8,8	0,251
590	2032,37	213	1273,61	160	1330,80	108	1456,49	-
39,4	30,5	14,2	19,1	10,7	20,0	7,2	22,0	0,378
395	1315,38	126	745,9	112	930,92	87	1100,57	-
39,0	29,5	12,5	16,7	11,1	20,9	8,6	24,6	0,386
52	160,84	4	22,56	1	8,12	-	-	-
43,0	58,9	3,3	8,3	0,8	3,0	-	-	0,256
32	93,29	6	37,77	2	14,77	1	10,52	-
36,4	43,7	6,8	17,7	2,3	6,9	1,1	4,9	0,332
8	28,96	10	61,0	13	107,91	21	272,15	-
15,4	6,2	19,2	13,0	25,0	22,9	40,4	57,9	0,214
6	25,83	7	41,92	10	81,76	16	199,78	-
15,4	7,4	17,9	12,0	25,6	23,4	41,1	57,2	0,194
10	32,2	8	49,24	15	124,50	13	190,06	-
21,7	8,1	17,4	12,4	32,6	31,5	28,5	48,0	0,266
7	22,5	5	18,44	5	40,87	16	210,04	-
21,2	7,6	9,1	6,3	15,2	13,9	48,4	71,4	0,270
22	88,22	14	87,64	18	150,66	14	177,50	-
32,3	17,5	20,6	17,4	26,5	29,9	20,6	35,2	0,179
14	51,28	2	13,38	11	92,41	9	109,39	-
38,9	19,2	5,6	5,0	30,5	34,7	25,0	41,1	0,256
47	198,34	29	186,76	14	125,16	3	38,06	-
45,2	34,9	27,9	32,8	13,5	22,0	2,9	6,7	0,443
10	34,43	15	94,37	19	160,03	15	181,10	-
16,4	7,3	24,6	20,0	31,1	33,9	24,6	38,3	0,223
87	252,30	8	45,76	2	15,56	1	11,06	-
51,8	57,5	4,7	10,4	1,2	3,6	0,6	2,5	0,206
77	252,26	9	50,39	4	33,44	-	-	-
53,8	61,8	6,3	12,3	2,8	8,2	-	-	0,250

1	2	3	4	5	6	7
7. Huby Ruszczyckie Ruszczyń	1970	n	143	697,17	13	18,59
		%	100	100	9,1	2,7
	1982	n	21	75,64	6	7,42
		%	100	100	28,6	9,8
8. Huta Porajska Napoleonów	1970	n	41	395,00	1	0,91
		%	100	100	2,4	0,2
	1982	n	24	152,69	4	4,47
		%	100	100	16,7	2,9
9. Kamieński	1970	n	338	836,19	177	205,32
		%	100	100	52,4	24,6
	1982	n	208	565,63	99	116,34
		%	100	100	47,6	20,6
10. Koźniewice	1970	n	95	399,57	22	31,46
		%	100	100	23,2	7,9
	1982	n	85	397,15	18	25,70
		%	100	100	21,2	6,5
11. Ochocice	1970	n	87	379,12	20	29,40
		%	100	100	23,0	7,8
	1982	n	86	336,73	22	28,04
		%	100	100	25,6	8,3
12. Pila Ruszczyńska Seweryn Kurzymąka	1970	n	33	200,05	3	3,78
		%	100	100	9,1	1,9
	1982	n	27	145,00	5	8,36
		%	100	100	18,5	5,8
13. Pytówice	1970	n	52	145,21	23	29,93
		%	100	100	44,3	20,6
	1982	n	43	133,14	14	19,84
		%	100	100	32,6	14,9
14. Szpinalów	1970	n	50	302,98	5	7,70
		%	100	100	10,0	2,5
	1982	n	39	220,04	3	3,48
		%	100	100	7,7	1,6
15. Ściegny	1970	n	44	113,83	19	17,48
		%	100	100	43,2	15,4
	1982	n	37	103,88	16	21,25
		%	100	100	43,3	20,5
16. Włodzimierz, Siódemka	1970	n	57	533,44	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	42	330,30	1	1,82
		%	100	100	2,4	0,5

8	9	10	11	12	13	14	15	16
72	272,16	33	194,37	22	177,76	3	34,29	-
50,3	39,0	23,1	27,9	15,4	25,5	2,1	4,9	0,222
7	17,54	7	41,98	1	8,70	-	-	-
33,3	23,2	33,3	55,5	4,8	11,5	-	-	0,334
6	17,44	6	34,08	11	94,15	17	248,42	-
14,6	4,4	14,6	8,6	26,8	23,8	41,6	63,0	0,262
6	22,99	4	22,08	6	48,08	4	55,11	-
25,0	15,0	16,7	14,5	25,0	31,5	16,6	36,1	0,339
153	454,77	22	122,76	4	31,36	2	21,98	-
39,3	54,4	6,5	14,7	1,2	3,7	0,6	2,6	0,332
82	269,51	19	110,0	6	49,0	2	20,80	-
39,4	47,6	9,1	19,4	2,9	8,7	1,0	3,7	0,318
43	149,75	17	100,81	10	80,80	3	36,75	-
45,3	37,5	17,9	25,2	10,5	20,2	3,1	9,2	0,304
34	118,40	19	111,00	9	73,91	5	68,14	-
40,0	29,8	22,3	27,9	10,6	18,6	5,9	17,2	0,262
33	112,06	20	118,20	12	98,16	2	21,30	-
37,9	29,5	23,0	31,2	13,8	25,9	2,3	5,6	0,298
43	149,4	11	65,14	6	48,31	4	45,14	-
50,0	44,4	12,8	19,4	7,0	14,4	4,6	13,5	0,317
12	43,94	7	42,21	7	55,44	4	54,68	-
36,4	22,0	21,2	21,1	21,2	27,7	12,1	27,3	0,230
8	28,79	7	40,87	5	42,54	2	24,44	-
29,6	19,9	25,9	28,2	18,5	29,3	7,5	16,8	0,299
24	74,8	2	11,40	1	7,80	2	21,28	-
46,1	51,5	3,8	7,8	1,9	5,4	3,8	14,7	0,322
26	84,05	1	5,22	-	-	2	24,03	-
60,5	63,1	2,3	3,9	-	-	4,6	18,1	0,298
14	51,12	14	87,08	14	117,12	3	39,96	-
28,0	16,9	28,0	28,7	28,0	38,6	6,0	13,3	0,258
16	58,5	8	47,62	10	85,59	2	24,85	-
41,0	26,6	20,6	21,6	25,6	38,9	5,1	11,3	0,266
21	70,93	3	17,34	1	8,08	-	-	-
47,7	62,3	6,8	15,2	2,3	7,1	-	-	0,329
18	58,52	1	5,96	1	7,31	1	10,84	-
48,6	56,3	2,7	5,7	2,7	7,0	2,7	10,5	0,298
6	24,54	16	92,40	15	127,50	20	289,00	-
10,5	4,6	28,1	17,3	26,3	23,9	35,1	54,2	0,231
9	28,13	7	39,76	17	144,20	8	116,39	-
21,4	8,5	16,7	12,1	40,5	43,7	19,0	35,2	0,268

Tabela 5 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7
Gm. KLESZCZÓW	1970	n	1251	8507,65	85	133,66
		%	100	100	6,7	1,6
	1982	n	979	6338,88	97	139,27
		%	100	100	9,9	2,2
1. Aleksandrów	1970	n	31	207,00	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	15	137,01	-	-
		%	100	100	-	-
2. Antoniówka	1970	n	60	379,19	2	2,80
		%	100	100	3,3	0,7
	1982	n	50	319,24	1	1,72
		%	100	100	2,0	0,6
3. Bogumiłów, Karolów	1970	n	41	404,96	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	32	273,68	2	1,57
		%	100	100	6,2	0,6
4. Czyżów	1970	n	76	561,00	4	7,52
		%	100	100	5,3	1,3
	1982	n	28	150,65	4	7,28
		%	100	100	14,3	4,8
5. Dębina	1970	n	55	332,00	4	7,12
		%	100	100	7,3	2,1
	1982	n	54	281,72	14	19,63
		%	100	100	25,9	7,0
6. Faustynów	1970	n	22	177,03	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	14	133,11	-	-
		%	100	100	-	-
7. Folwark	1970	n	45	285,38	4	5,56
		%	100	100	8,9	2,0
	1982	n	36	222,25	9	12,49
		%	100	100	25,0	5,6
8. Kamień	1970	n	60	469,47	1	0,57
		%	100	100	1,7	0,1
	1982	n	46	372,22	3	4,99
		%	100	100	6,5	1,3
9. Kleszczów	1970	n	83	553,78	16	21,12
		%	100	100	19,3	3,8
	1982	n	76	512,17	12	16,21
		%	100	100	15,8	3,2
10. Kuców	1970	n	66	575,00	2	3,48
		%	100	100	3,0	0,6
	1982	n	66	557,82	2	2,9
		%	100	100	3,0	0,5

8	9	10	11	12	13	14	15	16
369	1288,68	293	1734,05	295	2501,56	219	2849,70	-
29,3	15,1	23,2	20,4	23,4	29,4	17,4	35,3	0,288
309	1087,5	184	1050,94	224	1821,39	165	2239,78	-
31,6	17,2	18,8	16,6	22,9	28,7	16,8	35,3	0,318
10	38,60	9	46,92	9	75,85	3	45,63	-
32,3	18,6	29,0	22,7	29,0	36,6	9,7	22,1	0,248
3	10,03	5	29,50	4	32,51	4	64,97	-
18,7	7,3	31,3	21,5	25,0	23,7	25,0	47,5	0,289
20	73,20	20	113,0	11	94,57	7	95,62	-
33,3	19,3	33,3	29,8	18,4	25,0	11,7	25,2	0,265
23	77,40	10	56,95	6	48,0	10	135,17	-
46,0	24,2	20,0	17,8	12,0	15,0	20,0	42,4	0,312
6	24,06	3	16,06	12	103,44	20	261,40	-
14,3	6,0	7,1	4,0	28,6	25,5	50,0	64,5	0,172
7	24,87	3	17,36	9	77,98	11	151,90	-
21,9	9,1	9,4	6,3	28,1	28,5	34,4	55,5	0,286
15	57,15	18	108,72	24	199,66	15	187,95	-
19,7	10,2	23,7	19,4	31,6	35,6	19,7	33,5	0,238
5	10,10	9	49,14	8	61,03	2	23,10	-
17,8	6,7	25,0	32,6	28,6	40,6	14,3	15,3	0,206
19	70,30	12	70,33	15	122,55	5	61,7	-
34,5	21,2	21,8	21,2	27,3	36,9	9,1	18,6	0,254
15	53,29	7	40,52	14	114,33	4	53,95	-
27,8	18,9	13,0	14,4	25,9	40,6	7,4	19,1	0,356
5	19,50	3	18,65	8	68,2	6	70,68	-
22,7	11,0	13,6	10,5	36,4	38,5	27,3	40,0	0,197
2	8,40	1	5,60	6	50,10	5	69,01	-
14,3	6,3	7,1	4,2	43,0	37,6	35,7	451,8	0,198
17	61,20	8	51,04	9	72,90	7	94,68	-
37,8	21,4	17,8	17,9	20,0	25,5	15,5	33,2	0,305
9	32,59	5	29,15	8	65,10	5	82,96	-
25,0	14,7	13,9	13,1	22,2	29,3	13,9	37,3	0,398
15	58,8	15	88,5	11	93,28	18	228,32	-
25,0	12,5	25,0	18,9	18,3	19,9	30,0	48,6	0,222
9	27,28	7	31,80	12	98,43	15	199,72	-
19,6	7,3	15,2	11,2	26,1	26,4	32,6	53,8	0,136
18	60,3	13	77,48	20	171,6	16	223,28	-
21,7	10,9	15,6	14,0	24,1	31,0	19,3	40,3	0,363
24	87,83	9	53,45	13	108,53	18	246,15	-
31,6	17,1	11,8	10,4	17,1	21,2	23,7	48,1	0,359
11	34,76	12	70,56	14	121,94	27	344,26	-
16,7	6,0	18,2	12,3	21,2	21,2	40,9	59,9	0,243
21	70,39	4	26,22	16	133,54	23	324,77	-
31,8	12,6	6,1	4,7	24,3	23,9	34,8	58,3	0,300

Tabela 5 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7
11. Łekińsko	1970	n	144	783,45	15	18,45
		%	100	100	10,4	2,3
	1982	n	114	680,59	7	8,83
		%	100	100	6,1	1,3
12. Łuszczanowice	1970	n	147	793,45	5	22,7
		%	100	100	3,4	2,9
	1982	n	127	687,87	12	18
		%	100	100	9,4	2,6
13. Łuszczanowice Kolonia	1970	n	40	234,95	5	5,5
		%	100	100	12,5	2,3
	1982	n	25	136,97	2	2,59
		%	100	100	8,0	1,7
14. Rogowiec	1970	n	38	337,08	3	4,2
		%	100	100	7,9	1,2
	1982	n	26	125,22	4	5,25
		%	100	100	15,4	4,2
15. Stawek	1970	n	41	367,85	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	39	292,49	1	1,73
		%	100	100	2,6	0,6
16. Wola Grzymalina	1970	n	117	807,97	6	7,56
		%	100	100	5,1	0,9
	1982	n	72	350,78	11	16,33
		%	100	100	15,3	4,6
17. Wolica	1970	n	85	399,09	11	16,72
		%	100	100	12,9	4,2
	1982	n	73	387,40	9	14,22
		%	100	100	12,3	3,7
18. Żłobnica	1970	n	110	839,00	7	10,36
		%	100	100	6,4	1,2
	1982	n	85	716,73	4	5,59
		%	100	100	4,7	0,8
Gm. KLUKI	1970	n	1098	8344,79	7,7	101,09
		%	100	100	7,0	1,2
	1982	n	954	7436,79	68	86,37
		%	100	100	7,1	1,2
1. Chmielowiec	1970	n	16	163,00	-	-
		%	100	100	-	-
	1982	n	13	122,65	1	0,60
		%	100	100	7,7	0,5
2. Ciszka, Imielina	1970	n	44	328	3	4,8
		%	100	100	6,8	1,1

8	9	10	11	12	13	14	15	16
47	147,02	44	258,72	31	270,01	7	89,25	-
32,6	18,8	30,6	33,0	21,5	34,5	4,9	11,4	0,292
32	115,81	29	152,60	39	297,02	7	106,27	-
28,1	17,0	25,4	22,4	34,3	43,6	6,1	15,7	0,253
68	257,44	47	270,46	22	183,7	5	59,15	-
46,2	32,4	32,0	34,1	15,0	23,1	3,4	7,5	0,267
50	180,07	33	190,07	21	170,89	11	128,84	-
39,4	26,2	26,0	27,6	16,5	24,8	8,7	18,8	0,267
11	37,29	8	50,84	14	120,18	2	21,14	-
27,5	15,9	20,0	21,6	35,0	51,2	5,0	9,0	0,271
9	30,80	8	45,96	3	22,52	3	35,14	-
36,0	22,5	32,0	33,6	12,0	16,5	12,0	25,7	0,275
3	11,82	10	60,4	7	56,91	15	203,75	-
7,9	3,5	26,3	17,9	18,4	17,0	39,5	60,4	0,257
12	40,03	5	29,37	2	18,29	3	32,32	-
46,2	32,0	19,2	23,4	7,7	14,6	11,5	25,8	0,319
6	22,98	8	51,60	13	112,97	14	180,30	-
14,3	6,2	19,0	14,0	31,0	30,8	33,3	49,0	0,217
8	31,33	13	74,95	7	57,79	10	126,73	-
20,5	10,7	33,3	25,6	17,9	19,7	25,7	43,4	0,245
35	108,85	22	134,2	29	241,86	25	315,50	-
29,9	13,5	18,8	16,6	24,8	30,0	21,4	39,0	0,296
28	99,94	16	92,23	15	122,01	2	20,27	-
38,9	28,5	22,2	26,3	20,8	34,8	2,8	5,8	0,267
39	123,33	18	109,26	12	96,48	5	53,3	-
45,9	30,9	21,2	27,4	14,1	24,2	5,9	13,3	0,287
33	114,90	9	51,70	16	133,50	6	73,08	-
45,2	29,6	12,3	13,3	21,9	34,5	8,3	18,9	0,353
24	82,08	23	137,31	34	295,46	22	313,79	-
21,8	9,8	20,9	16,4	30,9	35,2	20,0	37,4	0,289
19	72,44	11	64,37	25	209,90	26	364,43	-
22,4	10,1	12,9	9,0	29,4	29,3	30,6	50,8	0,274
273	949,05	251	1456,82	219	1831,7	278	4006,13	-
24,9	11,4	22,9	17,5	19,9	21,9	25,3	48,00	0,319
242	880,50	180	1076,47	218	1835,04	246	3558,41	-
25,4	11,8	18,9	14,5	22,8	24,7	25,8	47,8	0,312
3	9,67	3	18,33	3	27,0	7	108,0	-
18,7	5,9	18,7	11,2	18,7	16,6	43,8	66,3	0,265
2	6,22	2	10,57	2	15,97	6	89,29	-
15,4	5,1	15,4	8,6	15,4	13,0	46,1	72,8	0,340
5	17,75	6	38,40	11	93,50	19	283,25	-
11,4	4,1	13,6	8,8	25,0	21,3	43,2	64,7	0,258

1	2	3	4	5	6	7
3. Kaszewice	1982	n	41	395,35	1	1,49
		%	100	100	2,4	0,4
	1970	n	176	1342,00	14	17,08
		%	100	100	8,0	1,3
4. Kawałce	1982	n	167	1155,57	20	25,71
		%	100	100	12,0	2,2
	1970	n	9	113,00	-	-
		%	100	100	-	-
5. Kluki	1982	n	8	109,00	-	-
		%	100	100	-	-
	1970	n	131	540,64	26	35,1
		%	100	100	19,8	6,5
6. Kuźnica Kaszewska	1982	n	97	459,74	15	17,98
		%	100	100	15,5	3,9
	1970	n	32	270,94*	1	1,54
		%	100	100	3,1	0,6
7. Nowy Janów	1982	n	28	182,11	2	2,75
		%	100	100	7,1	1,5
	1970	n	68	416,06	4	5,8
		%	100	100	5,9	1,4
8. Osina	1982	n	73	474,40	4	5,55
		%	100	100	5,5	1,2
	1970	n	104	570,62	7	7,91
		%	100	100	6,7	1,4
9. Parzno	1982	n	83	647,67	1	0,81
		%	100	100	1,2	0,1
	1970	n	108	738,10	7	8,99
		%	100	100	6,5	1,2
10. Roździn	1982	n	81	613,35	6	8,22
		%	100	100	7,4	1,3
	1970	n	56	507,28	1	0,94
		%	100	100	1,8	0,2
11. Strzyżewice	1982	n	53	594,63	-	-
		%	100	100	-	-
	1970	n	79	551,77	4	5,76
		%	100	100	5,1	1,1
12. Ścichała	1982	n	71	589,25	-	-
		%	100	100	-	-
	1970	n	61	463,23	2	2,84
		%	100	100	3,3	0,6
	1982	n	53	355,06	5	5,11
		%	100	100	9,4	1,4

8	9	10	11	12	13	14	15	16
6	22,11	10	61,27	7	65,80	17	244,48	-
14,6	5,6	24,4	15,5	17,1	16,6	41,5	61,9	0,248
38	126,54	41	230,67	34	269,48	49	698,23	-
21,6	9,4	23,3	17,2	19,3	20,1	27,8	52,0	0,286
53	197,53	39	230,64	19	156,78	36	544,91	-
31,7	17,1	23,3	20,0	11,4	13,6	21,6	47,1	0,357
-	-	3	18,69	2	18,16	4	76,15	-
-	-	33,3	16,5	22,2	16,2	44,5	67,4	0,246
-	-	2	13,4	2	19,0	4	76,60	-
-	-	25,0	12,3	25,0	17,4	50,0	70,3	0,215
52	168,08	41	227,39	9	75,60	3	34,47	-
39,7	31,1	31,3	42,1	6,9	14,0	2,3	6,4	0,133
48	171,10	15	89,19	13	110,24	6	71,23	-
49,5	37,2	15,5	19,4	13,3	24,0	6,2	15,5	0,306
8	28,32	5	31,60	8	71,28	10	138,20	-
25,0	10,5	15,6	11,6	25,0	26,3	31,3	51,0	0,272
9	32,91	8	47,42	2	16,49	7	82,54	-
32,2	18,1	28,6	26,0	7,1	9,1	25,0	45,3	0,287
22	78,98	21	123,69	11	90,09	10	117,50	-
32,3	19,0	30,9	29,7	16,2	21,7	14,7	28,2	0,251
24	80,62	10	59,44	21	175,12	14	153,67	-
32,3	17,0	13,7	12,5	28,7	36,9	19,2	32,4	0,264
46	165,6	25	151,25	18	148,5	8	97,36	-
44,3	29,0	24,0	26,5	17,3	26,0	7,7	17,1	0,266
11	44,91	20	121,79	34	287,02	17	193,13	-
13,2	6,9	24,1	18,8	41,0	44,3	20,5	29,9	0,229
30	100,40	26	150,82	27	217,07	18	260,82	-
27,8	13,6	24,1	20,5	25,0	29,4	16,6	36,3	0,377
32	116,44	13	81,3	14	117,92	16	289,47	-
39,6	19,0	16,0	13,3	17,3	19,2	19,8	47,2	0,365
7	23,80	10	59,60	19	163,02	19	259,92	-
12,5	4,7	17,9	11,8	33,9	32,1	33,9	51,2	0,228
5	18,25	9	54,90	20	167,00	19	354,48	-
9,3	3,1	17,0	9,2	37,7	28,1	17,0	59,6	0,533
15	60,75	24	142,84	26	220,42	10	122,0	-
19,0	11,0	30,4	25,9	32,9	39,9	12,6	22,1	0,277
13	47,18	18	106,33	20	168,33	20	267,41	-
18,3	8,0	25,3	18,0	28,2	28,6	28,2	45,4	0,236
18	69,66	13	75,59	12	103,32	16	211,88	-
29,5	15,0	21,3	16,3	19,7	22,4	26,2	45,7	0,319
14	59,56	9	54,01	17	144,39	8	91,99	-
26,4	16,8	17,0	15,2	32,1	40,7	15,1	25,9	0,251

1	2	3	4	5	6	7
13. Trzęs	1970	n	57	539,00	1	0,75
		%	100	100	1,8	0,1
	1982	n	55	436,49	5	8,13
		%	100	100	9,1	1,9
14. Wierzchy Kluckie	1970	n	35	298,24	1	1,56
		%	100	100	2,9	0,5
	1982	n	24	233	1	0,55
		%	100	100	4,2	0,2
15. Wierzchy Parzeńskie	1970	a	20	195,41	-	-
		b	100	100	-	-
	1982	a	18	176,40	1	1,94
		b	100	100	5,6	1,1
16. Zarzecze, Słupia	1970	a	53	508,80	6	8,02
		b	100	100	11,3	1,6
	1982	a	37	306,85	5	6,99
		b	100	100	13,5	2,3
17. Żar	1970	a	49	689,00	-	-
		b	100	100	-	-
	1982	a	52	585,45	1	0,54
		b	100	100	1,9	0,1

Źródło: obliczenia własne na podstawie: arkuszy RG-1 Spisów Wsi i osiedli w przekroju obwodów spisowych i miejscowości w powiatach woj. łódzkiego, Tabl. 12. Liczba i powierzchnia gospodarstw, czerwca 1982 r.

K - współczynnik koncentracji terytorialnej.

przy czym dotyczyło to zarówno wsi położonych w pobliżu m. Bełchatów, jak i wsi leżących na peryferiach badanego obszaru.

Charakterystycznym zjawiskiem jest zmniejszenie się średniej wielkości tych gospodarstw, która w 1982 r. wahała się w gm. Bełchatów w granicach od 0,66 ha (Myszaki) do 1,63 (Ławy). Wyjątek stanowiły wsie Korczew (1,94 ha) oraz Wola Mikorska (1,74 ha), w których przeciętna wielkość gospodarstwa tej grupy wzrosła o około 60%. W gm. Kamieńsk średni obszar analizowanych gospodarstw wynosił od 1,11 ha (Huta Porajska, Napoleonów) do 1,67 ha (Piła Ruszczyńska, Ruszczyń), zaś w gminach Kleszczów i Kluki w większości wsi nie przekraczała 1,50 ha.

8	9	10	11	12	13	14	15	16
10	32,3	9	54,36	13	105,93	24	345,64	-
17,5	6,0	15,8	10,1	22,8	19,7	42,1	64,1	0,263
9	34,38	12	72,77	16	133,66	13	187,55	-
16,4	7,9	21,8	16,7	29,1	30,6	23,6	42,9	0,286
6	20,92	11	55,44	4	30,12	13	190,20	-
17,1	7,0	31,5	18,6	11,4	10,1	37,1	63,8	0,304
3	10,22	2	11,69	8	63,41	10	147,15	-
12,5	4,4	8,3	5,0	33,3	27,2	41,7	63,2	0,257
1	4,26	4	23,48	9	78,39	6	89,28	-
5,0	2,2	20,0	12,0	45,0	40,1	30,0	45,7	0,195
2	5,33	2	12,84	6	48,87	7	107,42	-
11,1	3,0	11,1	7,3	33,3	27,7	38,9	60,9	0,263
10	35,4	6	35,8	7	65,74	24	363,84	-
18,9	7,0	11,3	7,0	13,2	12,9	45,3	71,5	0,311
7	21,34	3	17,0	8	67,15	14	194,37	-
19,0	7,0	8,1	5,5	21,6	21,9	37,8	63,3	0,325
2	6,62	3	18,93	6	54,06	38	609,39	-
4,1	1,0	6,1	2,7	12,2	7,8	77,6	88,5	0,113
4	12,40	6	31,91	2	77,89	32	462,71	-
7,7	2,1	11,5	5,5	17,3	13,3	61,6	79,0	0,192

su Rolnego z czerwca 1970 r.; Narodowego Spisu Powszechnego 1970 r. dziale administracyjnym według stanu z dnia 7.XII.1978 r. Indywidualnej. piotrkowskie, GUS, Biuro Spisów; arkuszy RG-1 Spisu Rolnego z

Gospodarstwa małorolne o powierzchni 2-4,99 ha są najbardziej mobilne zarówno pod względem liczby, jak i zajmowanej powierzchni. Zmiany zachodzące w tej grupie obszarowej mają istotne znaczenie dla kształtowania się struktury agrarnej. Gospodarstwa od 2-5 ha, zbyt małe na gospodarstwa towarowe a zbyt duże na gospodarstwo pomocnicze, biorą największy udział w obrocie ziemią i bądź zasilają grupę gospodarstw dużych (ponad 7 ha), bądź też powiększają liczbę gospodarstw chłopów-robotników. W latach 1970-1982 spadek liczby tych gospodarstw wystąpił w 56 wsiach, natomiast wzrost jedynie w 31 (tab. 3). W 50% wsi udział tej grupy obszarowej w ogólnej liczbie gospodarstw wzrósł średnio o 30%.

Największe zmiany w ogólnej liczbie gospodarstw małych występowały w zachodniej części omawianych gmin, a zwłaszcza we wsiach położonych w niedalekim sąsiedztwie Kombinatu Paliwowo-Energetycznego. Spadek liczby gospodarstw 2-5 ha w stosunku do roku 1970 wystąpił w gm. Kamieńsk, w środkowej części badanego obszaru aż po m. Bełchatów oraz w zachodniej części gm. Kiuki. Równocześnie na terenach tych notuje się wzrost liczby gospodarstw drobnych (0,5-1,99 ha) oraz gospodarstw ponad 7 ha. Wynika to z faktu, że dla gospodarstwa małorolnego posiadającego nadwyżki siły roboczej i niedobór środków produkcji powstanie w pobliżu zakładu przemysłowego oznacza zmianę sytuacji ekonomicznej. W rezultacie zwiększa się udział gospodarstw dwuzawodowych a w miarę wzrostu dochodów następuje bądź stopniowe odchodzenie z rolnictwa (odprzedaż części gruntu) bądź stopniowe powiększanie gospodarstwa do takich rozmiarów, aby zapewniło byt rodzinie.

3

Gospodarstwa średnie o powierzchni 5-6,99 ha cechuje taka sama mobilność jak gospodarstwa z grupy obszarowej 2-5 ha. Obok odprzedaży ziemi i zamiany gospodarstwa w chłopsko-robotnicze równie częstym zjawiskiem jest nabywanie gruntów, a więc przechodzenie do wyższych grup obszarowych (ponad 7 ha). Można więc powiedzieć, że w grupie gospodarstw 2-7 ha dokonuje się swego rodzaju selekcja na gospodarstwo typowo rolnicze, o charakterze towarowym i gospodarstwo dwuzawodowe.

Zmiany ilościowe gospodarstw średnich objęły 85 wsi, w tym w 69 wsiach wystąpił spadek a zaledwie w 16 wzrost ich liczby. Można więc powiedzieć, że systematyczne zmniejszanie się liczby gospodarstw o powierzchni 5-6,99 ha było w centralnych gminach BOP zjawiskiem powszechnym.

4

Zmiany zachodzące w latach 1970-1982 w grupie gospodarstw 7,0-9,99 ha były najbardziej zróżnicowane regionalnie. Zarówno spadek, jak i wzrost ich liczby obejmował w tym samym stopniu tereny ty-

powo rolnicze jak i obszary rozdrobnionego rolnictwa dwuzawodowego (gm. Bełchatów, Kamieńsk). Spadek liczby tych gospodarstw był najczęściej związany z dokupem ziemi i przejściem do wyższych grup obszarowych. Równocześnie wzrosła średnia wielkość gospodarstw tej grupy, co wpływa na umocnienie się gospodarstw dużych w strukturze obszarowej BOP.

5

Gospodarstwa większe, ponad 10 ha, z reguły wysokotowarowe i zaopatrzone w maszyny i urządzenia rolnicze, równie silnie reagowały na procesy uprzemysłowienia jak gospodarstwa małe, do 5 ha. Dla gospodarstw wysokotowarowych rozwój ośrodka przemysłowego to przede wszystkim rozszerzający się rynek zbytu i wzrost zapotrzebowania na produkty rolnicze. Zmiany liczbowe jakie w badanym okresie objęły tę grupę obszarową na ogół nie przekraczały 50%. Spadek liczby gospodarstw wystąpił w 42 wsiach położonych głównie w gminach Bełchatów, Kleszczów i Kluki. Typowym zjawiskiem dla obszarów uprzemysławianych jest wzrost udziału gospodarstw większych w ogólnej liczbie gospodarstw. W BOP spadek udziału tej grupy w strukturze obszarowej wystąpił jedynie w m. Bełchatów, we wsiach położonych w południowej części gm. Kluki oraz w kilku wsiach sąsiadujących z kombinatem Paliwowo-Energetycznym. Na pozostałym obszarze obejmującym 54 wsie można zauważyć wyraźną poprawę struktury obszarowej.

6. WNIOSKI KOŃCOWE

* W latach 1970-1982 sektor gospodarki nie uspołecznionej uległ wyraźnemu zmniejszeniu. Ubyło zarówno gospodarstw jak i ziemi, przy czym spadek liczby gospodarstw był w większości przypadków szybszy niż odpływ ziemi z gospodarki chłopskiej. Efektem tych przemian były zmiany średniej wielkości gospodarstwa. Zmiany te wyraźnie różnicowały się regionalnie. W części środkowej obszaru centralnego (we wsiach położonych wokół Kombinatu Paliwowo-Energetycznego) oraz w Bełchatowie i kilku wsiach położonych w jego sąsiedztwie wystąpił spadek średniej wielkości gospodarstwa o ok. 20%,

we wsiach peryferyjnych natomiast wzrost tej wartości również ok. 20%. Można więc powiedzieć, że w pierwszym przypadku zarysowuje się proces dekoncentracji, w drugim zaś koncentracji ziemi w gospodarce chłopskiej.

- Likwidowanie gospodarstw odbywało się głównie przez przekazywanie ziemi do PFZ za rentę lub spłaty pieniężne. Prywatny obrot ziemią przestał być dominujący. Również wśród nowo utworzonych gospodarstw ponad 80% powstawało na gruntach PFZ. Jest to nowe zjawisko w obrocie ziemią rolniczą. Dotychczas, co wykazały badania A. S z e m b e r g (1966, 1969, 1979), K. M i c h n y (1978) oraz K. O l e s i a k a (1977) kształtowanie struktury agrarnej odbywało się głównie w wyniku prywatnego obrotu ziemią w ramach sektora indywidualnego. Wzrasta więc rola państwa jako środka sterującego przemianami agrarnymi.

- W obrocie ziemią szczególnie aktywne były gospodarstwa z grupy obszarowej 2-7 ha. One najczęściej zwiększały obszar, bądź też ze względu na warunki ekonomiczno-finansowe decydowały się na odprzedanie części gruntu. Tak więc w tej grupie gospodarstw następuje selekcja na rolników lub nierolników. O ile jednak w innych rejonach uprzemysławianych selekcja ta odbywała się głównie w obrębie gospodarstw małorolnych (2-5 ha), o tyle w BOP przesunęła się do grupy gospodarstw średnich (5-7 ha). Równocześnie, co jest również zjawiskiem nowym, zwiększyła się powierzchnia gospodarstw pomocniczego. Badania nad kierunkami przemian struktury agrarnej w Polsce przeprowadzone przez IER pod kierunkiem A. S z e m b e r g (1966, 1979, 1969, 1980) wykazały, że gospodarstwa, które przechodziły do grupy nierolniczej (2 ha) pochodziły głównie z grupy 2-5 ha, tym samym powierzchnia gospodarstwa 2-5 ha przestała być docelową. Równocześnie uznawano, że gospodarstwa chłopsko-robotnicze zamykały się w granicach 0,5-2 ha. W BOP granica między gospodarstwem rolniczym a nierolniczym przesunęła się do grupy 2-5 ha, zaś powierzchnia 5-7 ha przestała być traktowana jako docelowa. Zjawisko to jest tym bardziej ciekawe, że grupa obszarowa 5-7 ha była w roku 1970 w BOP grupą dominującą. Występujące tendencje wskazują więc na korzystne przemiany struktury obszarowej w badanym okresie.

- W wyniku ruchu gospodarstw oraz zmian obszarowych nastąpiła wyraźna polaryzacja gospodarstw skrajnych grup obszarowych. Bardzo dynamicznie wzrastała liczba gospodarstw drobnych (do 2 ha)

traktowanych raczej jako działki przydomowe oraz liczba gospodarstw ponad 7 ha. W ten sposób dokonywała się równocześnie polaryzacja zawodowa ich właścicieli na robotników i chłopów. O ile jednak wzrost liczby gospodarstw drobnych występował prawie powszechnie, o tyle gospodarstw pełnorolnych był wyraźnie zróżnicowany regionalnie i występował przede wszystkim we wsiach położonych na północ i południe od rozbudowującego się Kombinatu. Można więc powiedzieć, że powoli kształtują się strefy produkcyjno-osadnicze wokół nowo powstającego ośrodka przemysłowego.

PIŚMIENNICTWO

- M i c h n a K., 1978, Społeczno-produkcyjne aspekty przepływu ziemi za rentę do PFZ w ujęciu regionalnym, [w:] O racjonalną gospodarkę ziemią, Warszawa.
- O l e s i a k K., 1977, Obrót i gospodarka ziemią w Polsce Ludowej, Warszawa.
- S z e m b e r g A., 1966, Przemiany w strukturze agrarnej gospodarstw chłopskich, Warszawa.
- S z e m b e r g A., 1969, Aktualne kierunki przemian w strukturze agrarnej indywidualnego rolnictwa (ruch gospodarstw), "Studia i Materiały IER", z. 239.
- S z e m b e r g A., 1979, Przemiany agrarne w indywidualnym rolnictwie polskim w latach 1975-1978, "Wieś i Rolnictwo", z. 4/25.
- S z e m b e r g A., 1980, Przeobrażenia społeczno-ekonomiczne indywidualnych gospodarstw rolnych, ZW CZSR, Warszawa.

Nina Joachimiak

TRANSFORMATIONS IN AGRARIAN STRUCTURE
IN CENTRAL RURAL ADMINISTRATIVE COMMUNES OF THE BELCHATÓW
INDUSTRIAL REGION IN THE YEARS 1970-1982

Transformations in the agrarian structure in the central administrative communes of the Belchatow Industrial Region have been analyzed on the basis of farms mobility (creation of new farms and

liquidation of certain already existing farms) and changes in their area.

A characteristic feature of these transformations is gradual shrinking of the area occupied by peasant farms in favour of the socialized sector, with land transfer taking place mainly through the State Land Fund. The farms mobility observed in the Belchatow Industrial Region in the years 1970-1982 resulted in changes in the number of private agricultural farms. - These changes were most pronounced in villages located in close vicinity of the Fuel-Power Combine, while smaller changes were recorded on the outskirts of the area under study. Simultaneously, there was taking place a distinct polarization of farms in their extremal area-size groups. There was growing very dynamically the number of small farms (up to 2 ha) treated rather as gardening plots and the number of farms above 7 ha in area. This process was reflecting professional polarization of their owners into workers and farmers.